

El sistema de tractaments en la llengua japonesa

Makiko Fukuda

Universitat Autònoma de Barcelona

0. INTRODUCCIÓ

As anyone who has tried to master Japanese will know, one of the more difficult aspects of communication centers on which of a variety of verbs and verb forms one should use when addressing or referring to other people (Moeran 1989: 6).

Una de les característiques de la llengua japonesa és l'existència de nombrosos registres i d'estils associats a aquests registres. Comparat amb altres llengües, hi ha moltes més varietats basades en el tema, la situació de parla, l'estatus social relatiu dels parlants i el gènere, i són explícitament diferents en la seva forma lingüística. En la societat japonesa, és molt important saber triar l'estil adient per a cada situació i per a cada interlocutor: una tria inadequada pot faltar al respecte de l'interlocutor i ofendre'l, la qual cosa implica que la tria de l'estil adient és clau per viure-hi agradablement.

A continuació, donarem una ullada a diferents expressions de tractament en aquesta llengua.

1. *TAIGŪ-HYŌGEN*: EXPRESSIONS DE TRACTAMENT

En la vida quotidiana, no sempre parlem de la mateixa manera: per expressar el mateix contingut, triem el vocabulari i/o l'estil adient segons l'interlocutor, la persona de la qual estem parlant o la situació on es produeix la comunicació (Oh 2010). Un dels factors més influents en aquesta tria és com el parlant tracta l'interlocutor. *Taigū-hyōgen* ('expressions de tractament' en japonès) és el terme genèric que es refereix a totes aquestes expressions triades tenint en consideració els factors esmentats abans. *Taigū-hyōgen* s'ha definit de diverses maneres: una de les definicions més citades és la de Tsujimura (1958), segons la qual *Taigū-hyōgen* es refereix a la forma lingüística que canvia segons la posició social, la superioritat, l'interès, la intimitat que existeix entre el parlant i

l'interlocutor, i el referent (o referents). Segons el mateix autor, aquestes expressions es poden classificar en tres tipus:

- 1) *Keigo* (敬語, expressions honorífiques: el parlant tracta l'interlocutor com a superior i expressa respecte envers aquesta persona i/o els objectes relacionats amb ella.)

「昨日、山田さんがいらっしゃいました。」

Kinō Yamada-san ga irasshaimashita.

(Ahir va venir el senyor Yamada.)

- 2) *Futsūtai* (普通体, forma ordinària/informal: el parlant tracta l'interlocutor com a igual.)

「昨日、山田くんが来たよ。」

Kinō Yamada-kun ga kita yo.

(Ahir va venir en Yamada.)

- 3) *Higo* (卑語, despectiu: el parlant tracta l'interlocutor com a inferior i el menysprea.)

「昨日、山田が来やがった。」

Kinō Yamada ga kiyagatta.

(Ahir va venir en Yamada.)

Com podem veure en aquests exemples, en japonès la tria de les expressions de tractament d'una tercera persona depèn de la relació interpersonal (Lim, Tamaoka i Miyaoka 2008). Les expressions honorífiques de la llengua japonesa es poden classificar en dos tipus: *Taisha keigo* (*adresse honorífics*), que són les expressions honorífiques per adreçar-se a l'interlocutor, i *Sozai keigo* (*referent honorífics*), que mostren respecte a la persona de qui es parla (Cho 2003).

Als exemples de més amunt es veu ben clarament com tracta el parlant la persona de qui està parlant (és a dir, Yamada): al primer exemple, com a superior; en l'últim, com a objecte de menyspreu. L'interlocutor (i la persona de qui es parla) és, doncs, el factor primordial a l'hora de triar el vocabulari o l'estil adient. Aquesta relació jeràrquica es pot expressar ben clarament mitjançant l'ús de diferents estils, que podem observar en el vocabulari, els verbs, els pronoms personals, els sufixos verbals, els prefixos nominals i les salutacions, entre d'altres.

	Nom (‘Cara’)	Verb (‘Dir’)	Pronom (‘Tu’)
Honorífic	おかお <i>O-kao</i>	おっしゃる <i>Ossharu</i>	–
Informal	かお <i>Kao</i>	いう <i>Iu</i>	あなた、きみ <i>Anata, kimi</i>
Despectiu	つら <i>Tsura</i>	ぬかす <i>Nukasu</i>	おまえ、てめえ、 きさま <i>Omae, temē, kisama</i>

Taula 1. Diferent vocabulari segons el tractament.

Com podem observar a la taula 1, en les expressions honorífiques no hi ha pronoms personals de segona persona. En japonès, l'ús de pronoms personals de segona persona es considera una falta de respecte i s'ha d'evitar quan es parla amb un superior, ja que ser excessivament directe es considera de mala educació. Dit d'una altra manera, parlar directament de l'interlocutor es considera equivalent a envair el seu territori, i per tant s'evita l'ús del pronom personal de segona persona per *cortesía negativa* (Brown i Levinson 1987).

Els pronoms personals del japonès tenen poca història: com acabem de veure, assenyalar directament l'interlocutor és una falta de respecte, i per tant s'hi fa referència indirectament fent servir paraules que expressen el lloc on es troba aquesta persona, en comptes del pronom personal. Per exemple, els pronoms personals del japonès contemporani おまえ (*omae*), あなた (*anata*), que són equivalents a *tu* o, depenent del cas, a *vostè*, antigament eren 前 (*mae*, ‘davant’) i あちらの方 (*achira no hō*, ‘cap allà’). A l'hora de dirigir-nos a un superior, per altra banda, en comptes dels pronoms personals fem servir denominacions de família (ex. お父さん, *O-tōsan*, ‘pare’), el nom de professió (ex. 先生, *Sensei*, ‘professor’; 郵便屋さん, *Yūbin'ya-san*, ‘senyor carter’ / ‘senyora cartera’), el títol (ex. 部長 *Buchō*, ‘cap de departament’) o el nom propi (ex. 田中さん, *Tanaka-san*, ‘Sr./a.Tanaka’).

A continuació ens centrarem en el *keigo* (llenguatge honorífic), que és l'expressió de tractament més coneguda i desenvolupada dels tres tipus que hem vist fins ara.

2. KEIGO: EXPRESSIONS HONORÍFIQUES

El *keigo* (llenguatge honorífic) és «la forma cortesa de les expressions de tractament»; és a dir, inclou les «expressions corteses emprades tenint en conside-

ració com el parlant o l'autor tracta l'interlocutor o el lector» (Nihongo Kyōiku Gakkai 1982). Entre els tres tipus de les expressions de tractament, la més coneguda és llenguatge honorífic (Ide 1982, Miller 1971 i Martin 1975, entre altres).

El sistema de llenguatge honorífic es va desenvolupar durant l'era Edo, que correspon als segles XVII a XIX, quan la societat es basava en classes. El sistema de classes socials va generar la relació jeràrquica, de manera que sorgí la necessitat d'exaltar l'interlocutor. Així, es va marcar clarament la relació jeràrquica entre el parlant i l'interlocutor. Tot i amb això, amb la fragmentació d'aquest sistema de classes, la distància entre una classe i l'altra anava creixent i el llenguatge respectuós no era suficient per poder exaltar l'interlocutor, de manera que sorgí la necessitat d'humiliar el parlant mateix. D'aquesta manera, es desenvoluparia un sistema d'expressions honorífiques altament complex.

El llenguatge honorífic es fa servir per mostrar respecte envers els subjectes següents:

- 1) La persona amb qui es parla o de qui es parla quan és més gran o té un estatus superior al del parlant.
- 2) La persona amb qui es parla quan el parlant la coneix poc, no hi té una relació familiar o l'acaba de conèixer.
- 3) Els clients en el sector de serveis.
- 4) La persona a qui s'adreça una carta.

El tractament de *keigo* apareix en les categories gramaticals (verbs, adjectius, substantius, pronoms, etc.) i té formes de cortesia que es manifesten de maneres diferents. És a dir, n'hi ha de tres tipus: *sonkeigo* (llenguatge respectuós), *kenjōgo* (llenguatge humil) i *teineigo* (llenguatge cortès).¹

2.1. *Sonkeigo*: llenguatge respectuós

Sonkeigo es fa servir per mostrar respecte envers 1) la persona amb qui o de qui es parla, 2) els objectes o les accions d'aquesta persona, 3) les persones amb

¹ La *Guia sobre el llenguatge honorífic* publicada l'any 2007 per l'Agència per a Assumptes Culturals del Japó classifica el llenguatge honorífic en cinc tipus: *sonkeigo*, *kenjōgo I*, *kenjōgo II*, *teineigo* i *bikago* (llenguatge d'embelliment). Tot i així, en aquest capítol seguim la classificació més simple i àmpliament utilitzada.

qui té relació aquesta persona. Expressa la lloança cap a l'interlocutor exaltant el subjecte de l'oració i honora el subjecte (Loveday 1986). El subjecte de l'acció és l'interlocutor o la persona que hi té relació. Aquest llenguatge es fa servir prestant atenció a la persona de qui es parla, i per tant és un tipus del llenguatge honorífic.

(1) (Dirigint-se al professor.) «A quina hora vindrà demà?»

(Forma ordinària)

あした、何時に来ますか。

Ashita, nanji ni kimasu ka.

(Llenguatge respectuós)

あす、何時にいらっしゃいますか。

Asu nanji ni irasshaimasu ka.

En aquest exemple, el subjecte de l'acció de venir és el professor a qui cal mostrar respecte, la qual cosa s'expressa mitjançant l'ús del verb *irasshaimasu*, que és la forma respectuosa de *kuru* ('venir').

Així mateix, quan es parla de l'acció o de l'objecte d'una persona que tingui relació amb l'interlocutor a qui cal mostrar respecte, cal fer servir llenguatge respectuós encara que la persona no hi sigui. Per exemple, si algú està parlant amb el seu cap de feina, quan esmenta una acció de la mare d'aquesta persona ha de fer servir llenguatge respectuós (vegeu l'exemple (2)).

(2) «Com està la seva mare?»

(Forma ordinària)

お母さんは元気ですか。

O-kāsan wa genki desu ka.

(Llenguatge respectuós)

お母様はお元気でいらっしゃいますか。

O-kāsama wa o-genki de irasshaimasu ka.

NOMS		VERBS	
Forma ordinària	Llenguatge respectuós	Forma diccionari	Llenguatge respectuós
本 <i>Hon</i> ('llibre')	ご本 <i>Go-hon</i>	行く <i>Iku</i> ('anar')	いらっしゃる <i>Irassharu</i>
車 <i>Kuruma</i> ('cotxe')	お車 <i>O-kuruma</i>	来る <i>Kuru</i> ('venir')	いらっしゃる <i>Irassharu</i> 、 おいでになる <i>Oideninaru</i>
足/脚 <i>Ashi</i> ('peu, cama')	おみ足 <i>Omi-ashi</i>	食べる、飲む <i>Taberu</i> ('menjar'), <i>Nomu</i> ('beure')	召し上がる <i>Meshiagaru</i>
会社 <i>Kaisha</i> ('empresa')	貴社、御社 <i>Kisha, onsha</i>	いる <i>Iru</i> ('estar')	いらっしゃる <i>Irassharu</i>
子供 <i>Kodomo</i> ('fill/a, nen/a')	お子様 <i>O-kosama</i>	言う <i>Iu</i> ('dir')	おっしゃる <i>Ossharu</i>
娘 <i>Musume</i> ('filla')	お嬢様 <i>O-jōsama</i>	見る <i>Miru</i> ('mirar', 'veure')	ご覧になる <i>Goranninaru</i>
息子 <i>Musuko</i> ('fill')	ご息子、お坊ちやま <i>Goshisoku,</i> <i>Obocchama</i>	会う <i>Au</i> ('veure algú', 'trobar-se amb algú')	お目にかかる <i>Omenikakaru</i>
家 <i>Ie</i> ('casa')	お宅 <i>O-taku</i>	着る <i>Kiru</i> ('vestir- se')	お召しになる <i>Omeshininaru</i>

Taula 2. Alguns exemples del llenguatge respectuós.

A més, també existeix 最高敬語 (*saikō keigo*, 'llenguatge respectuós màxim'), que es fa servir exclusivament per als membres de la família imperial o per a les famílies reials dels altres països. Per exemple, a *Genjimonogatari* (El relat de Genji), una de les obres literàries més antigues del Japó (data del segle XI), apareixen personatges de la família imperial o de famílies nobles. En aquesta obra es fa molt poc ús dels subjectes de les frases; tanmateix, es pot saber qui és el subjecte si ens fixem en la forma dels verbs auxiliars. Fins al final de la Segona Guerra Mundial, el poble japonès va ser educat per fer servir el llenguatge respectuós màxim davant de l'emperador, de manera que, quan sentia alguna expressió respectuosa màxima, havia de posar-se ferm (Nishida 2003). Tradicionalment, com a llenguatge respectuós màxim es feien servir mots d'origen xinès difícils, tot i que després de l'entrada en vigor de la Constitució del Japó (1947) els mots (i les expressions) complicats es van simplificar de mane-

ra que s'acostessin a les paraules d'ús habitual. Actualment, excepte alguns mots (ex. 行幸, *Gyōkō/miyuki*, 'la sortida de l'emperador/a'; 崩御, *hōgyō*, 'la defunció de l'emperador/a'), la gran majoria són del llenguatge respectuós actual. En alguns periòdics, així mateix, es fa servir llenguatge respectuós actual a l'hora de parlar dels membres de la família imperial, mentre que altres, com ara *Asahi* o *Mainichi*, tenen la política de no fer-lo servir. Si s'utilitza el llenguatge respectuós màxim o no per a la família imperial, ho decideix la política de cada periòdic (Matsumoto 2014).

<i>Saikō keigo</i> (antic)	<i>Saikō keigo</i> (actual)	Significat
玉体 <i>Gyokutai</i>	お体 <i>O-karada</i>	Cos
玉顔 <i>Gyokugan</i>	お顔 <i>O-kao</i>	Cara
玉音 <i>Gyokuon</i>	お声 <i>O-koe</i>	Veu
叡慮 <i>Eiryō</i>	お考え <i>O-kangae</i>	Idea, opinió
御真影 <i>Goshin'ei</i>	お写真 <i>O-shashin</i>	Foto (retrat)

Taula 3. Canvi d'alguns mots de *Saikō keigo* (llenguatge respectuós màxim).

2.2. *Kenjōgo*: llenguatge humil

Com el llenguatge respectuós, el llenguatge humil es fa servir per mostrar respecte a l'interlocutor. La diferència és que, amb l'ús d'aquest llenguatge, el parlant s'humilia a si mateix i rebaixa els seus actes o els actes d'algú del seu mateix grup.

Les persones del grup al qual pertany el parlant es consideren com el parlant mateix (vegeu el següent apartat), encara que aquestes persones siguin més grans que el parlant o ocupin un estatus superior al que ocupa ell.

El subjecte és el parlant o una persona del mateix grup, i per expressar-ne les accions es fan servir els verbs de llenguatge humil: s'exalta l'interlocutor i s'humilia el subjecte. Com el llenguatge respectuós, el llenguatge humil es classifica com un tipus del llenguatge honorífic referent, ja que presta atenció a la persona de qui es parla.

(3) «La setmana vinent me n'aniré cap allà»

(Forma ordinària)

来週、そっちへ行きます。

Raishū socchi e ikimasu.

(Llenguatge humil)

来週、そちらへ伺います。*Raishū sochira e ukagaimasu.*

En l'exemple (3), el subjecte és el parlant mateix, però per mostrar respecte a l'interlocutor rebaixa la seva acció mitjançant l'ús del llenguatge humil: en comptes del verb *ikimasu* ('anar'), empra el verb *ukagaimasu*, que és del llenguatge humil.

NOMS		VERBS	
Forma ordinària	Llenguatge humil	Forma diccionari	Llenguatge humil
茶 <i>Cha</i> ('te')	粗茶 <i>Socha</i> (lit. 'te miserable')	行く <i>Iku</i> ('anar')	伺う <i>Ukagau</i>
贈り物 <i>Okurimono</i> ('regal')	つまらないもの <i>Tsumaranaimono</i> (lit. 'una porqueria')	来る <i>Kuru</i> ('venir')	参る <i>Mairu</i>
妻 <i>Tsuma</i> ('muller')	愚妻 <i>Gusai</i> (lit. 'muller beneïta')	いる <i>Iru</i> ('estar')	おる <i>Oru</i>
会社 <i>Kaisha</i> ('empresa')	弊社、小社 <i>Heisha, Shōsha</i> (lit. 'empresa inferior/petita')	言う <i>Iu</i> ('dir')	申す <i>Mousu</i>
家 <i>Ie</i> ('casa')	拙宅 <i>Settaku</i> (lit. 'casa miserable')	見る <i>Miru</i> ('veure o mirar')	拝見する <i>Haikensuru</i>
		聞く <i>Kiku</i> ('escollar o sentir')	伺う <i>Ukagau</i>
		知る <i>Shiru</i> ('saber o conèixer')	存じ上げる <i>Zonjiageru</i>
		食べる、飲む <i>Taberu, nomu</i> ('menjar', 'beure')	頂く <i>Itadaku</i>

Taula 4. Alguns exemples del llenguatge humil.

2.3. *Teneigo*: llenguatge cortès

Teineigo és l'ús de la forma formal, de l'estil cortès i/o del prefix *o-/go-* de cortesia —ex. *Kuruma* ('cotxe'): *O-kuruma*; *Cha* ('te'): *O-cha*, etc.— mitjançant el qual s'expressa el respecte envers l'interlocutor.

(4) «El lavabo és allà.»

(Forma ordinària)

トイレはあそこです。

Toire wa asoko desu.

(Llenguatge cortès)

お手洗いはあちらでございます。

O-tearai wa achira de gozaimasu.

お手洗いはあちらです。

O-tearai wa achira desu.

Entre els altres dos tipus d'expressions honorífiques, el llenguatge cortès es considera un llenguatge honorífic destinatari, que té molt en compte l'interlocutor (factors com la relació amb l'interlocutor, la seva edat, la seva posició social, etc., determinen quin tipus d'expressió es fa servir). És a dir, es considera que hom pot mostrar el respecte envers l'interlocutor parlant de manera cortesa.

L'exemple més representatiu d'aquest llenguatge és l'estil formal. Quasi tots els llibres de text del japonès com a L2 per als principiants introdueixen les expressions honorífiques a les últimes lliçons, mentre que fan servir l'estil formal des de la primera lliçó, ja que per mitjà d'aquest estil es pot assegurar la cortesia a un cert nivell (Tanaka 2003), la qual cosa permet que els estudiants principiants evitin ofendre els parlants nadius del japonès encara que no sàpiquen les expressions honorífiques.

3. CRITERIS DE LA TRIA DE *KEIGO*

Com hem vist fins ara, en japonès s'empren formes verbals diferents quan hom s'adreça a algú i quan hom parla d'algú. Així, el llenguatge honorífic varia segons si es troba en un eix de destinatari ('*axis of address*') o en un eix de referència ('*axis of reference*') (Miller 1967). Hi ha diversos factors que determinen quin llenguatge s'empra en una comunicació: relació jeràrquica, incloent-hi

l'edat, l'estatus social i la posició (Hagino 2001 i Inoue 1999, entre altres), familiaritat o distància psicològica (Ide 2006, Takiura 2005), relació d'*uchi/soto* (Inoue 1999, Kikuchi 1996), que són els conceptes fonamentals de la societat japonesa,² i situació (Inoue 1999, Nomoto 2000), entre altres. Mentre que de vegades no més un d'aquests factors influeix en la tria, hi ha casos en què són diversos.

Martin (1964) subratlla que la importància relativa d'aquests factors varia segons si la llengua s'empra per adreçar-se a algú (*address*) o per referir-s'hi (*reference*): a l'hora d'adreçar-se a algú, la relació d'*uchi/soto* (*outgroupness*, en terme de Martin) és el factor més important,³ ja que el llenguatge honorífic del japonès és el llenguatge honorífic relatiu en el qual la relació d'*uchi/soto* influeix significativament en el comportament lingüístic.⁴ Aquest fenomen es veu clarament en l'ús del llenguatge respectuós per parlar d'una tercera persona: si la persona de qui es parla es considera que «pertany» a l'interlocutor a qui vol mostrar respecte, cal fer servir el llenguatge respectuós independentment de la seva edat o posició. Quan es parla d'algú d'*uchi* amb una persona de *soto*, d'altra banda, cal fer servir un llenguatge humil amb la persona en qüestió, encara que sigui més gran que el parlant o tingui un càrrec superior, ja que es considera com el parlant mateix.

(5)

(S'adreça directament al cap de feina.)

来週はお忙しいとおっしゃっていましたが、火曜日はいかがですか。

Raishū wa o-isogashii to osshate imashita ga, kayōbi wa ikaga desu ka.

(Vostè deia que estaria enfeinat la setmana vinent. Com ho té/tindria dimarts?)

(Explica el que deia el cap de la feina a algú d'una altra empresa.)

田中は来週忙しいと申しておりました。

Tanaka wa raishū isogashī to mōshi te orimashita.

(En Tanaka deia que estaria enfeinat la setmana vinent.)

2 *Uchi* es refereix al grup al qual un pertany, mentre que *soto* es refereix als qui no pertanyen a *uchi* (Nakane 1967).

3 Moeran (1989: 432) argumenta que en la societat japonesa, on la jerarquia es troba en qualsevol grup, les relacions interpersonals estan sotmeses al principi més important de solidaritat grupal davant d'un grup extern.

4 En la llengua coreana, en canvi, es fa servir llenguatge honorífic absolut, que té en consideració únicament la relació jeràrquica (Cho 2003). És a dir, independentment de si la persona en qüestió pertany al mateix grup que el parlant o no, s'empra el llenguatge respectuós amb aquesta persona si és superior al parlant.

En el primer exemple, el parlant s'adreça directament al cap de la feina, a qui mostra respecte fent servir el llenguatge respectuós (*o-isogashii*, 'enfeinat'; *osshatteimashita*, 'dir' en passat). En canvi, en el segon exemple s'empra *Mōshite orimashita* (verb *Mōsu*: 'dir'), que és del llenguatge humil, per rebaixar l'acció del cap de feina. Com podem veure, al segon exemple el cap de la feina es considera com si fos el parlant mateix, ja que pertany a *uchi*, el mateix grup que el parlant.

Per la seva banda, segons Martin (1964), en la tria del llenguatge honorífic el més important és la posició. En termes generals, la relació jeràrquica, incloses l'edat i la posició social, és el factor prioritari dins la societat japonesa (Loveday 1986). De fet, a la *Guia sobre el llenguatge honorífic* de l'Agència per a Assumptes Culturals del Japó es diu que l'ús del llenguatge honorífic pressuposa diverses relacions jeràrquiques basades en factors com ara la posició social, la classe o l'edat (Arita 2008). El tractament asimètric es fa servir molt, i acceptar aquesta desigualtat es considera una obligació. Per tant, si un inferior fa servir l'estil informal a l'hora de dirigir-se a un superior, aquest comportament és una falta de respecte i es considera una mena de rebellia envers l'interlocutor (Kamatani et al. 1998). Això es pot observar fins i tot entre els adolescents: de fet, no fer servir les expressions formals amb els nens més grans pot ser motiu de càstig als menors.

Tot i així, en termes generals, sembla que en japonès, a l'hora de triar unes formes de tractament, la relació *uchi/soto* i la familiaritat influeixen de manera més significativa que no pas la jerarquia, cosa que contrasta amb el que ocorre en coreà, que es basa en el llenguatge honorífic absolut.

4. CONCLUSIÓ

La cortesia és universal. Virtualment quasi totes les llengües tenen formes cortesanes, termes per adreçar-se a l'interlocutor, pronoms per expressar diversos nivells de cortesia i per establir i mantenir relacions interpersonals agradables i evitar incomoditat social (Maynard 1997), i l'estratègia per expressar cortesia és diferent segons la societat. En el cas de la llengua japonesa, aquesta estratègia és sorprenentment complexa i desenvolupada, en comparació amb altres llengües, la qual cosa sovint esdevé un obstacle important per als qui aprenen japonès com a segona llengua, i fins i tot per als qui tenen aquesta llengua com a llengua primera. Tanmateix, l'ús del llenguatge honorífic segueix sent la clau per a una vida social sense dificultats dins la societat japonesa, i això no es pot evitar: hom s'adona de la seva necessitat quan comença a viure les relacions interpersonals complexes, en les quals l'ús del llenguatge honorífic té un rol cabdal per a una comunicació fluida i unes relacions interpersonals més bones

(Arita 2008). De fet, ja han indicat els estudis anteriors sobre el llenguatge honorífic del japonès que el llenguatge honorífic no està limitat a mostrar respecte envers l'interlocutor o la persona de qui es parla; el parlant també l'usa per defensar-se i mantenir una certa distància psicològica de l'interlocutor (Inoue 1999, Makino 1996): en el fons vol evitar la persona en qüestió, però aparentment li mostra respecte perquè no s'ofengui. Els dos motius semblen oposats, tot i que comparteixen un mateix objectiu comunicatiu, establir una comunicació confortable, la qual cosa ens fa pensar que la cultura japonesa evita el conflicte i dona una enorme importància a l'harmonia social.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ARITA, Yukiko (2008). «Nihonjin daigakusei no keigo shiyō ni kansuru jirei kenkyū» [Estudi de cas: l'ús d'expressions honorífiques d'universitaris japonesos]. *Fukuoka Jo Gakuin University Bulletin* 18, 85-99.
- BRIAN, Morean (1988). «Japanese Language and Society». *Journal of Pragmatics* 12, 427-443.
- BROWN, Penelope, i Stephen C. LEVINSON (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CHO, Mikyung (2003). «Nihongo to kankokugo ni okeru keigo hyōgen no hikaku» [Una comparació d'expressions honorífiques entre la llengua japonesa i la llengua coreana]. *Journal of Human Environmental Studies*, 105-118.
- HAGINO, Sadaki (2001). *Minasan, kore ga keigo desu yo* [Tots, aquest és el llenguatge honorífic]. Tòquio: Lyon.
- IDE, Sachiko (1982). «Japanese sociolinguistics, politeness and women's language». *Lingua* 57, 357-385.
- (2006). *Wakimae no goyōron* [Pragmàtica de Wakimae]. Tòquio: Taishuskan Shoten.
- INOUE, Fumio (1999). *Keigo wa kowaku nai*. [No tinguis por al llenguatge honorífic]. Tòquio: Kodansha shinsho.
- KAMATANI, Hiroshi, Yoshikazu KAWAGUCHI i Megumi SAKAMOTO (1998). *Keigo hyōgen* [Expressions honorífiques]. Tòquio: Taishukan shoten.
- KIKUCHI, Yasuto (1996). *Keigo sainyūmon*. [Reintroducció al llenguatge honorífic]. Tòquio: Maruzen library.
- LIM, Hyunjung, Katsuo TAMAOKA i Yayoi MIYAOKA (2008). «Nihongo to kankokugo no daisansha taigū hyōgen. Kikite no chigai ga tashōshi to jutsugo taigū sentaku ni oyobosu eikyō» [Honorífic en tercera persona en japonès i coreà: efectes sobre la tria de combinació de terme de referència i predicats per a la tercera persona en adreçar-se a un interlocutor diferent]. *Yamaguchikenritsu Daigaku Kokusai Bunkagakubu Kiy* 14, 56-70.

- LOVEDAY, Leo (1986). «Japanese sociolinguistics: An Introductory Survey». *Journal of Pragmatics* 10, 287-326.
- MAKINO, Seiichi (1996). *Uchi to soto no gengo bunkagaku. Bunpō wo bunka de kiru.* [Lingüística cultural d'*uchi* (interior) i *soto* (exterior)]. Tòquio: Alc Press.
- MARTIN, Samuel (1964). «Speech levels in Japan and Korea». Dins: Dell HYMES (ed.). *Language in Culture and Society*. Nova York: Harper and Row, 407-415.
- (1975). *A Reference Grammar of Japanese*. New Haven: Yale University Press.
- MATSUMOTO, Atsushi (2014). «Asahi shinbun ni okeru kōzoku no koshō oyobi taigū hyōgen no henshen» [El canvi de noms i expressions actitudinals per a la família imperial a Asahi Shimbun]. *Gakushuin University Graduate School nihongo-nihonbun-gaku* 10, 52-67.
- MAYNARD, Senko K. (1997). *Japanese Communication. Language and Thought in Context*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- MILLER, Roy (1967). *The Japanese Language*. Chicago: University of Chicago Press.
- (1971). «Levels of speech (*keigo*) and the Japanese linguistic response to modernization». Dins: D. SHIVELY (ed.). *Tradition and Modernization in Japanese Culture*. Princeton: Princeton University Press, 407-415.
- MOERAN, Brian (1989). *Language and Popular Culture in Japan*. Manchester: Manchester University Press.
- NAKANE, Chie (1967). *Tate shakai no ningen kankei. Tan'itsu shakai no riron* [Relacions interpersonals en una societat jeràrquica. Teoria d'una societat unitària]. Tòquio: Kodansha Shinsho.
- NIHONGO KYOIKU GAKKAI (1982). *Nihongo Kyōiku Jiten* [Enciclopèdia de l'Ensenyament de Llengua Japonesa]. Tòquio: Taishukan Shoten.
- NISHIDA, Naotoshi (2003). «Keigoshi to gendai keigo» [Història de llenguatge honorífic i llenguatge honorífic contemporani]. Dins: Kikuchi YASUHITO (ed.). *Asakura Nihongo Kōza 8 Keigo*. Tòquio: Asakura Shoten, 225-251.
- NOMOTO, Kikuo (2000). *Keigo wo tsukai konasu* [Dominar el llenguatge honorífic]. Tòquio: Kodansha shinsho.
- OH, Taekyoon (2010). «Nihongo kikite taigū hyōgen no goyōronteki kinō. Teineitai sentaku ni okeru sutorateji no kan'yo» [Pragmatic function of listener-honorifics in Japanese: choice of listener-honorifics and its strategy]. *Research Journal of Graduate Students of Letters* 10, 133-159.
- TAKIURA, Masato (2005). *Nihongo no keigo ron. Poraitonesu riron kara no saikentō* [Teoria sobre el llenguatge honorífic del japonès. Reconsideració des de la teoria de la *politeness*]. Tòquio: Taishukan shoten.
- TANAKA, Michiharu (2003). «Shokyū Nihongo Kyōiku to taigū hyōgen» [Ensenyament de japonès al nivell inicial i expressions de tractament]. *Jinbun Shakaigakubu Kiyō* 3, 61-72.
- TSUJIMURA, Toshiki (1958). «Taigūgohō». *Zoku Nihon Bunpō Kōza* [Expressions de tractament. Segon volum de cursos de gramàtica japonesa]. Tòquio: Meijishoin, 61-72.